

Urabě Špork

pro Divadlo ESENCE napsal

Ivan Fried

Veškeré události v tomto textu jsou vymyšlené
a neodpovídají ani samy sobě

Odehrává se v Kuksu ve východních Čechách



**Poprvé 17. června 2005
v Karlínském Spektu**

<http://esence.mbox.cz>

Domovská scéna: Karlínské Spektrum, Karlínské
náměstí 7, 186 00 Praha 8.



Hrabě František Antonín Špork se narodil 9. března 1662 v Lysé nad Labem. Jeho otec Jan Špork byl vestfálský žoldnér, který to dotáhl na císařského generála. Mladý hrabě studoval filozofii na pražské univerzitě a pak od roku 1679 sbíral zkušenosti v západní Evropě. Po návratu do Čech se rozhodl zreformovat pobělohorskou realitu podle svých představ. Jenže neměl diplomatické nadání, a tak jeho snahy přerostly v nekonečné boje se zkorumpovanou byrokracií tehdejších úřadů. Své představy se pokusil realizovat alespoň na svých panstvích.

Tak vznikl projekt lázní v Kuksu.

(z knihy "Otazníky a záhady českých dějin")

.... Kuks a lázně, jež měly konkurovat Karlovým Varům ...

Jakási podobnost povah a záměrů - Karel Veliký postavil v Cáchách věž a lázně. Karel IV. jej napodoboval tak přesně jako vtělení a založil Vary. Velké plány, nadosobní cíle ...

(z dopisu geologa Václava Cílka „Františku Antoníne, pane spodních vod”)

František Antonín Špork si možná myslel, že mu Kuks s Betlémem vynesou nesmrtelnost. Když ale tyto názvy vyslovíte před někým dnes, naskočí mu v devadesáti případech ze sta v hlavě jiné jméno: jméno Matyáše Bernarda Brauna (1684-1738), největšího sochaře českého baroka. Lidé dnes jezdí na Kuks především za populárními skulpturami Ctností a Neřestí. A skupina záhadných soch v nedalekém Novém lese lidově zvaná Betlém už je vůbec vnímána jen jako podivný kapric sochařského génia. Běžnému návštěvníkovi přitom uniká, že Braun byl byť geniálním, avšak přece jen pouhým vykonavatelem velkorysého ideového projektu, který se zrodil v jiné hlavě. A bohužel zůstal zachován už jen v konturách, místy dokonce nezřetelných. Účastníky tohoto projektu, jenž se zdaleka neomezoval jen na dnes zřejmou (tedy hmotnou) stránku věci, ale jehož duchovní rozměr byl pro jeho tvůrce rozhodující, byli kromě Brauna umělci řady profesí: architekti, sochaři, malíři, grafici, hudebníci, básníci. Zaznamenejme alespoň jméno rytce Michaela Heinricha Rentze, umělce, který vtiskl výtvarnou podobu všem šporkovským tiskům a jenž byl zřejmě Šporkovi

osobně nejbližší, malíře Petra Brandla a architekta Giovanniho Battisty Alliprandiho, autora špitální strany kukského areálu. Ať jsou to dnes jména jakkoliv zvučná, autor projektu je jen jeden. Počátek 18.století je dobou vzniku zednářství. Tak trochu záhadná postava hraběte Šporka se pozdějším vykladačům jeho života a díla dobře hodila do atmosféry této tajné společnosti. Zednáři vyznávají "velikého architekta všehomíru". Špork nebyl zednář, ale bezesporu byl velkým architektem, tvůrcem barokní krajiny, malého vesmíru, v němž byl vladařem.

... V roce 1738 umírají oba hlavní tvůrci Kuksu - Braun i Špork. Jako by je dílo nechtělo přežít: o dva roky později labská povodeň způsobuje zánik lázní.

(z eseje básníka Jiřího Rulfa „Tanec smrti“)

Ve svých knihách "Boj s dvouhlavou saní" a "František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách" otevřel pan profesor Pavel Preiss okno do vzdálené doby, ve které se dařilo vzdělanosti i porobě, svobodným uměním i cenzuře myšlení. Jeho dílo bylo pro mne inspirací a návodem a setkání s Kuksem impulsem k napsání hry. Neboť sochy Ctností a Neřestí, vytvořené Matyášem Braunem, dodnes vyzývají smrtelníky k zamyšlení, jak naložili se životem. Cesta Betlémem přímo znázorňuje střet umění s lidským vandalismem. Fresky ve špitální chodbě, tančící svůj Danse Macabre, nám připomenou vlastní pomíjivost. A s tou, jak známo, hrabě František Antonín Špork v té krásné a strastiplné zemi české před třemi staletími zápasil.

Ivan Fried

V textu je použita Árie sv. Huberta - český překlad francouzské strofy lovecké písně anonymního autora, kterou hrabě Špork nechal svým dvorním rytcem M. H. Rentzem uvést na mědirytině nesoucí název "Le corne du Saint Hubert" vydané u příležitosti parforsního honu pořádaného na počest císaře Karla VI.

*Když hosté na bále se chtějí bavit, chovat,
to musí ohňostroj k oblakům dosahovat.*

z knihy KUKS Theatrum Fagi

Osoby a obsazení

František Antonín hrabě Špork - Petr Borka j.h.
Tobiáš Seemann, jeho tajemník - Jan Novotný
Matyáš Braun ml. - Anna Riebelová
Löwe z Ersfeldu ml. - Elmíra Kubrová
Langen, profesor - Dušan Hübl
Hraběnka Apolonie, švagrová hraběte Šporka -
Margareta Vakrmanová
Páter Koniáš, jezuita - Radek Volný
Eleonora, dcera hraběte Šporka - Elmíra Kubrová
Matyáš Braun, sochař - Miroslav Jech
Petr Brandl, malíř - Jozef Sokol
Markéta Plevová, herečka - Božena Kubrová
Marie Čacká, herečka - Margareta Vakrmanová
Zpěvák - Miroslav Jech
Bohuslav Balbín (inkognito) – J. H. j.h. nebo I. F.
Soudce - Dušan Hübl
Fabricius, zapisovatel - Lenka Hebáková
Tajemná dáma - Dagmar Volná
Baronka Klinkovská, básnířka - Anna Riebelová
Löwe z Ersfeldu, profesor medicíny - Ladislava
Švandová/Jakub Fried
Babička - Božena Kubrová

Kostýmy: Dagmar Neumanová

Scéna: Miroslav Bochňák

Hudba - výběr a záznam:

Petr Bublák, Jan Weitzenbauer, Radek Volný

(Saint-Saëns, Händel, Vivaldi, Bach, Lully,

Norman Luboff - Africká mše, aj.)

Písně - hudba: Miroslav Jech

Nahrál: M. Jech - kytara, buben

Filip Novák - tahací harmonika

Ivo Horáček - el. kytara

Texty: Ivan Fried

Zvuk: Jan Riška

Světla: Pavel Andrs, Tomáš Hybš

Plakát, program: Miroslav Bochňák

Autor obrazů Memento Mori, Hrabě a rytíř: Jozef Sokol

Režie: Marie Kubrová



Děkujeme:

Jaroslavě Kloudové, Radce Svobodové, Ireně Teprtové,
Tomáši Hybšovi, Stanislavě Patton, Evě Šmídové, a
hudebnímu oddělení Městské knihovny v Praze –
Bohnicích.